

Halsters Laag

Gedurende de maanden mei tot en met augustus is dit jaar met behulp van een vijftal bodemvallen een klein onderzoek gedaan naar de loopkeverfauna in de randzone van de boerenputten in het Halsters Laag. Aanvullend is er met behulp van schep- en sleepnet de entomofauna respectievelijk in het water en hogerop in de vegetatie gemonitord.

In het onderzochte gebied komen onder andere de veelkleurige kielspriet (*Poecilus versicolor*) en de zespuntsnelloper (*Agonum sexpunctatum*) (afbeeldingen) algemeen voor. Dit zijn normaliter twee-kleurige metaalglanzende loopkeversoorten, maar we komen hier regelmatig ook geheel zwarte

exemplaren (melanisatie) tegen. Vooralsnog hebben we daarvoor geen verklaring.

Het verslag van onze werkzaamheden in het Halsters Laag is deze maand overhandigd aan

Staatsbosbeheer, de eigenaar/beheerder van het terrein.

EVIDES Halsteren

Deze maand zijn alle waterwantsen en waterkevers uit de drie poelen in het waterwingebied Halsteren op naam gebracht. Opvallend is de grote soortendiversiteit: 21 soorten water- en oppervlaktewantsen en 20 soorten water- en oeverkevers. De monitoring leverde enkele zeldzaamheden op, zoals de gevlekte waterwants (*Naucoris maculatus*) en de venduikerwants (*Corixa dentipes*). De gevlekte waterwants (afbeelding) is in ons land een bijzonder zeldzame soort, die tot voor enkele jaren alleen bekend was uit het Zuid-Hollandse en Utrechtse plasseengebied en uit het Moseven. Uit België – en verder zuidwaarts – zijn meer vindplaatsen bekend. Mogelijk als gevolg van zachtere winters zien we de soort de laatste jaren in steeds meer in West Brabantse vennen en poelen. De andere zeldzaamheid, de venduikerwants, is een soort die in ons land qua leefgebieden achteruit gaat

EVIDES Huijbergen

Met het bemonsteren van de macrofauna van het Kooiheideven (een voormalige bezinkput) wordt het aquatisch onderzoek 2024 afgesloten. Tussen het riet langs nagenoeg de hele oever van het Kooiheideven valt weinig leven te bespeuren. Dit in tegenstelling tot de watercrassula (*Crassula helmsii*) langs de noord- en westzijde, waarin we onder andere een grote massa blauwbandjes

(*Pseudorasbora parva*) (afbeelding) vingen.

Het oorspronkelijke leefgebied van de blauwband ligt in Noord en Oost Azië. De soort is met vistransporten in de jaren '60 in het stroomgebied van de Donau terecht gekomen

en hierna ook in andere delen van Europa. Sinds 1992 wordt de blauwband in Nederland aangetroffen, waarschijnlijk is de soort onbedoeld meegelift met vistransporten.

De soort is opgenomen op de Europese Unielijst van verboden exoten en mag daarom niet meer in Nederland gehouden, gekweekt, getransporteerd of geïmporteerd worden. De blauwband is drager van een eencellige parasiet, die dodelijk kan zijn voor andere vissoorten.

Tussen de waterwantsen van het Kooiheideven bevinden zich twee zeldzaamheden, die we eerder dit najaar in het Rooverven (Halsteren) tegenkwamen: de gevlekte waterwants (*Naucoris maculatus*) en de venduikerwants (*Corixa dentipes*). Tot onze verrassing vingen we hier ook het oostelijk zwemmertje (*Cymatia rogenhoferi*) (afbeelding). Over die waterwants schreef wantsenspecialist Berend Aukema nog in 2002: "Zeer zeldzame immigrant met in totaal drie waarnemingen, alle van na 1991; permanente vestiging van deze ponto-mediterrane soort in ons land blijft onwaarschijnlijk". Inmiddels zijn uit ons land van na het jaar 2000 ruim honderd waarnemingen bekend, vooral langs het stroomgebied van de Maas en de kustduinen. In 2018 al vingen we deze soort op licht bij het Driebloksven (Ossendrecht)

Platanen

Tot nu toe was de plataannetwants (*Corytucha ciliata*) een nieuwkomer, die elk jaar talrijker werd op bijvoorbeeld de platanen op en langs de Brabantse Wal. Uitgezonderd misschien het mediterrane zuiden was van aantoonbare schade tot nu toe nergens sprake. Hooguit wat bladverlies van de plataan. Inmiddels lijkt daar verandering in te komen. De plataan-netwants verschijnt op sommige locaties in Bergen op Zoom in steeds grotere aantallen (afbeelding).

In Zuid-Limburg wordt de wants nu bestreden, omdat massale aantallen hinderlijk worden, niet zozeer op platanen, maar wel op bijvoorbeeld terrasmeubilair! De wants wordt nu door insectenbestrijders regelmatig aangeduid als plataan-tijger.

SOLAR-Parken

Van Michel Suijkerbuijk (ODURA) ontvingen we een bevestiging dat de eigenaren van de solarparken Dassenberg/Klutsdorp (Bergen op Zoom) en Zonneland Dassenberg (Steenbergen) akkoord zijn met de uitvoering van een resultaatmeting, respectievelijk nulmeting, in 2025 door WUR (Environmental Sciences Group) en KNNV Roosendaal. Volgend jaar gaan we er met entomologisch onderzoek en monitoring aan de slag.

Studiedagen / symposia / excursies

Op 9 november zijn we in Amersfoort aanwezig op de herfstbijeenkomst van de Nederlandse Entomologische Vereniging. Die dag staan er een reeks lezingen op het programma over de manier

waarop sprinkhanen, dag- en nachtvinders, hommels en libellen op het weer en op het veranderend klimaat reageren.

Interessant is ook de presentatie van Matty Berg, waarin hij *VeenVital* introduceert. *VeenVital* is een samenwerking van wetenschappers, soortbeschermingsorganisaties, natuurbeheerders, boeren, bestuurders en vele andere actoren in de regio Amsterdam. Het is een Living Lab project met als doel veenweiden te verduurzamen. *VeenVital* onderzoekt welke ingrepen in het landschap effectief zijn om de biodiversiteit te herstellen, veenafbraak en broeikasgas-emissies een halt toe te roepen, bedrijfsvoering op het laagveen rendabel te maken voor boeren en grondeigenaren en een inspirerend landschap voor burgers te behouden.

Op 23 november vindt in het Natuurmuseum van Tilburg de najaarsbijeenkomst plaats van de werkgroepsleden van de sectie Everts, de keverspecialisten van de Nederlandse Entomologische Vereniging. In de ochtend zijn er presentatie over kweekresultaten met grote poppenrovers (kunnen met dennenprocessierups opgekweekte larven later als adult ook tegen eikenprocessierups worden ingezet en andersom?), het gedrag van de grote spinnende waterkever, nachtelijke zoektochten naar gele kruipers, onderzoek naar aaskevers op dode zeehonden en bijzondere vangsten/vondsten in 2024.

In de middag is er een cursus over het determineren van 'korte' kortschildkevers.

Publicaties

Mededelingenblad van de Sectie Everts van de Nederlandse Entomologische Vereniging, nr. 145, november 2024

Het jongste mededelingenblad van de keversectie van de NEV bevat onder andere een kort bericht van Jan Muilwijk onder de kop "*Amara makolskii* Roubal in Nederland".

Amara makolskii is een loopkever, die uiterlijk vrijwel niet te onderscheiden is van *Amara communis*, de glanzende veldglimmer. Dat *Amara makolskii* in Nederland voorkomt is gebaseerd op basis van materiaal, dat Jan van divers mensen ontving. Ook wij droegen hier ons steentje bij. Op basis van dat materiaal zijn de eerste waarnemingen van *Amara makolskii* gevalideerd. De soort is nu ook toegevoegd aan het Nederlands Soortenregister en waarneming.nl.

Alle oude waarnemingen van *Amara communis* moeten opnieuw bekeken worden. Op waarneming.nl worden oude waarnemingen samengevat als *Amara* (groep) *communis*."

Op 24 juni namen we deel aan een excursie naar de Slikken van de Heen. In deze editie staat het verslag van die excursie, alle vondsten van die dag zijn nu op naam gebracht. In totaal zijn er tijdens die excursie 288 soorten kevers aangetroffen, waarvan 14 nieuw voor Zeeland. Van 35 soorten waren allen waarnemingen van vóór 1965 bekend.

Irma Wynhof, Chris van Swaay & Pieter Vanthiegem, *Veldgids dagvlinders*. KNNV / Vlinderstichting 2024

Onlangs verscheen een nieuwe veldgids voor dagvlinders, ruim 300 pagina's dik. Nu compleet

geactualiseerd met nieuwe soorten, foto's en verspreidingskaartjes.

Na het verschijnen van de vorige versie van de veldgids in 2014 is er veel gebeurd bij de dagvlinders in Noordwest-Europa. Zo heeft de oostelijke vos het gebied bereikt en is het scheefbloemwitje niet meer te missen in volkstuinen en parken. Met deze nieuwe vlinderdids kunnen alle 150 soorten

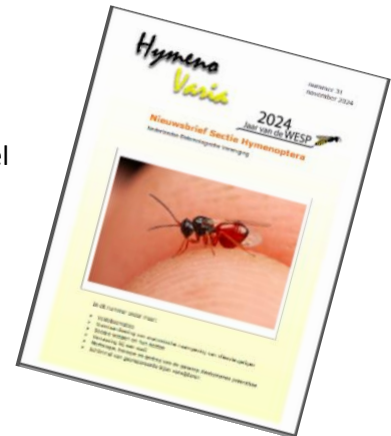

dagvlinders van Noordwest-Europa snel en betrouwbaar op naam worden gebracht. Gedetailleerde foto's van de boven- en onderzijde van de vlinders maken herkenning gemakkelijk. Met compacte informatie over de kenmerken, vliegtijd, zeldzaamheid en verspreiding. De veldgids is niet alleen geactualiseerd, maar ook geheel vernieuwd, met foto's van de vlinders en van de meeste soorten ook hun eitjes, rupsen en poppen. Duidelijke en actuele verspreidingskaartjes, tabellen van vliegtijden, maar ook met dichotome tabellen om de 'moeilijke' soorten (zoals blauwtjes) te onderscheiden.

***Hymena Varia*; Nieuwsbrief van de Sectie Hymenoptera, Nederlandse Entomologische Vereniging, nr. 31, november 2024**

Hymenoptera bevat weer een reeks aan interessante artikelen over vliesvleugeligen. In het kader van het Jaar van de Wesp is er dit keer veel aandacht voor deze groep:

- Eigen waarnemingen van het gedrag van de reuzenertswesp, de Mexicaanse zwartsteel
- Internationale standaardisering van anatomische naamgeving van vliesvleugeligen
- Limonade en andere sociale wespen en hun nestbouw
- Morfologie, biologie en gedrag van een galwesp

Entomologische berichten 84 (5) 2024

In het kader van het Jaar van de Wesp, dat nu naar zijn einde loopt, is de jongste uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging als 'Themanummer Wespen' verschenen.

De ruim 75 pagina's tellende bundel bevat een indrukwekkende reeks artikelen over de meest uiteenlopende aspecten van wespen in ons land: spinnen- en cicadendoders, knuppel-, hark-, muur- haarband-, graaf- en bronswespen, hoornaars. Maar ook zaken als duurzame alternatieven voor de omgang met 'wespenoverlast', nestbouw, ecologie, gedrag en classificatie komen aan de orde.

Bergse Beestjes: Lieveheersbeestjes onder de schors van platanen

Onder de loszittende schors van platanen is een verrassende verscheidenheid aan overwinterende arthropoden (= geleedpotigen) te vinden: duizend- en miljoenpoten, pseudo-scorpionen, aardkruipers, spinnen, vliegen, wespen, vlinders, mijten, stofwantsen, cicaden, bladluizen, springstaarten en kevers zoals lieveheersbeestjes.

In juli 2021 publiceerden wij in NHT een artikel over de lieveheersbeestje die in de winter van 2020/'21 op de platanen op en langs de Brabantse Wal werden aangetroffen. Dat onderzoek liep uiteindelijk door tot en met de winter 2023/'24. Het overzicht van alle lieveheersbeestjes die we gedurende vijf achtereenvolgende winters op die platanen aantroffen, 19 soorten (!), verschijnt binnenkort op de website van IVN-De Groene Zoom.

Kijk op Exoten, 12^e jrg., nr. 47, EIS, november 2024

In deze editie onder andere een klein artikel van Jinze Noordijk en Aron Kuiper over termieten, die zich in Neerland hebben gevestigd. Dat is bijzonder, want deze insecten waren alleen bekend uit

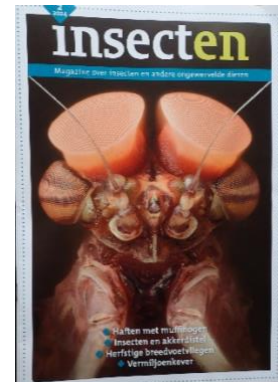
warme streken. Het is wederom een voorbode van wat toenemend handelsverkeer en een steeds sneller opwarmend klimaat voor effecten kunnen hebben.

Het gaat tot nu toe om drie soorten: de Amerikaanse grondtermiet (*Reticulitermes flavipes*), de Atlantische grondtermiet (*Reticulitermes grassei*) en de Pacifische nathouttermiet (*Zootermopsis angusticollis*). De twee eerstgenoemde soorten, grondtermieten, hebben hun hoofdnesten in de grond en daarvandaan zoeken ze hout op, dat ze van binnenuit wegvreten. Deze twee soorten kunnen ook droog hout, dus ook constructiehout, aantasten, hetgeen risico's voor gebouwen meebrengt. Deze insecten leven erg verborgen, waardoor schade vaak pas in een vergevorderd stadium wordt ontdekt. Van de Amerikaanse grondtermiet bevindt zich een enorme kolonie, van grofweg 15.000 m², in een gebouwencomplex en tuinen in het buitengebied van Zuid-Holland. Van de Atlantische grondtermiet werden in 2023-2024 drie kolonies gevonden, waarvan één in Noord-Brabant.

Van de Pacifische nathouttermiet werd in 2021 in Rotterdam in een flinke boomstronk een grote kolonie aangetroffen. De daarop volgende jaren volgden nog meer vondsten en thans zijn er acht kolonies in dode boomstammen aangetroffen. Pacifische nathouttermieten leven strikt in vochtig en aangetast hout, ze zijn tot nu toe alleen in dood hout in het buitengebied gevonden.

***Insecten*, Magazine over insecten en andere ongewervelde dieren, 2024, 2**

Het tweede nummer van het door *EIS Kenniscentrum Insecten* uitgegeven populair-wetenschappelijke tijdschrift bevat voor elk wat wils: bladluizen en andere insecten op akkerdistels, schildpadtorren, bedreigde zweefvliegen, breeddoetvliegen, vermiljoenkevers, de rivierrombout, haften, kortom, voor elk wat wils.

Raupach, M.J., Charzinski, N., Villastrigo, A. et al. 2024: The discovery of an overseen pygmy backswimmer in Europe (Heteroptera, Nepomorpha, Pleidae). *Sci Rep* 14, 28139 (2024). <https://doi.org/10.1038/s41598-024-78224-6>

Uit genetisch onderzoek is gebleken, dat de bekende dwergduikerwants, die we overal in westelijk Noord-Brabant in elk watertype met plantengroei aantreffen, in feite twee verschillende soorten zijn. Beide soorten komen in Nederland voor, maar op basis van uiterlijke kenmerken zijn ze niet van elkaar te onderscheiden.

De 'nieuwe' soort, *Plea cryptica*, is in Nederland aangetroffen in de Betuwe (Buren, Gelderland) en nabij Oss (Herpen), terwijl men de bekende soort, *Plea minutissima*, aantroft in Turnhout (prov. Antwerpen) en Beveren (prov. Oost-Vlaanderen). De dwergduikerwantsen in Westelijk Noord-Brabant nemen geografisch gezien een tussenpositie in. De ontdekking van een tot nu toe onbekende soort waterwants in Europa toont aan dat zelfs in goed bestudeerde regio's nieuwe soorten kunnen worden ontdekt. Het benadrukt ook het nut van DNA-barcodering in modern taxonomisch onderzoek.

Alle dwergduikerwantsen in onze contreien worden in het vervolg aangeduid als *Plea cryptica/minutissima*

